

Kielelliset poliisipalvelut

Kielelliset poliisipalvelut-työryhmän loppuraportti

2/2013

Tekijät (toimielimiestä nimi, puheenjohtaja ja sihteeri) Kielelliset poliisipalvelut -työryhmä	Julkaisun laji Työryhmän loppuraportti	
Poliisitarkastaja Niina Koivisto puheenjohtaja Ylitarkastaja Kirsi Hack sihteeri Ylikomisario Maria Hoikkala sihteeri (ruots.)	Toimeksiantaja Poliisihallitus Toimielimen asettamispäivä 1.3.2013	
Julkaisun nimi Kielelliset poliisipalvelut -työryhmän loppuraportti		
Julkaisun osat Liitteet: KPMG Oy:n tutkimustulos: Kielellisten poliisipalvelujen toteutuminen 2013 loppuraportti Kansalliskielistrategia ja työvälineet		
Tiivistelmä Valtioneuvoston 4.4.2012 antaman kehyspäättöksen mukaan poliisissa toteutetaan vuosina 2014-2015 poliisihallintoa koskeva hallintorakenteen uudistus PORA III, jolla vahvistetaan poliisiyksiköiden toimintakykyä niiden määrää vähentämällä ja tehtäviä uudelleen arvioimalla. Erityistä huomiota kiinnitetään hallinnon tehostamiseen ja keventämiseen. PORA III:ssa poliisin hallintorakenteen uudistamisessa lähtökohtana on ollut, että kielelliset poliisipalvelut varmistetaan, ja ruotsin kielen asema ei heikenny. Sisäasiainministeriön ja Poliisihallituksen vuotta 2013 koskevan tulossopimuksen mukaan Poliisihallituksen tulee varmistaa kielellisten oikeuksien toteutuminen PORA III hallintorakenneuudistuksessa. Kielellisissä asioissa on kyse perustuslain (731/1999) 17 §:n alaan kuuluvista asioista. Useimmin kyse on 1 ja 2 momentissa turvatusta oikeudesta käyttää omaa kieltään, joko suomea tai ruotsia, sekä julkisen vallan velvollisuudesta huolehtia maan suomen- ja ruotsinkielisen väestön sivistyksellisistä ja yhteiskunnallisista tarpeista samanlaisten perusteiden mukaan. Näiden oikeuksien toteutumista tarkennetaan yleislakina noudatettavassa kielilaissa (423/2003) ja laissa julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta (424/2003), mutta myös hallinnonaloittaisessa erityislainsäädännössä. Kielellisiä asioita ovat myös perustuslain 17 §:n 3 momentissa mainittujen muiden kielten asemaa ja käyttöä koskevat asiat. Saamelaisilla ja romaneilla sekä muilla ryhmillä on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Saamen kielen asemasta säädetään erikseen saamen kielilaissa (1086/2003). KPMG Oy Ab on toteuttanut Poliisihallituksen toimeksiannosta kesäkuussa 2013 kansalaisille suunnatun kyselytutkimuksen/ palvelutasoselvityksen tukemaan poliisin hallintorakenneuudistusta. Työn tavoitteena on ollut selvittää, millä tavalla poliisipalvelut toteutuvat tutkittavilla kielillä (suomi, ruotsi, saame ja viittomakieli) kansalaisten asioidessa poliisin kanssa. Tulokset osoittavat, että vaikka suomenkielisen palvelun kysyntä muihin tutkittuihin kieliin verrattuna on vallitseva, myös muilla kielillä tapahtuvalle palvelulle on huomionarvoista kysyntää. Kielellinen kysyntä jakautuu kaikkien palvelualueiden sisällä kielittäin lähes samalla tavalla (suomi noin 70 %, ruotsi noin 20 %, saame noin 2 % ja viittomakieli noin 8 %). Suomenkielisen ja viittomakielisen palvelun kysyntä kattaa maantieteellisesti koko Suomen, kun taas ruotsin kielen ja saamenkielten kysyntä on keskittynyt tietyille alueille.		
Asiasanat Kielelliset poliisipalvelut, kansalliskielet, saamen kielet, viittomakielet, kielitaito, kehittäminen.		
Sarjan nimi ja numero Poliisihallituksen julkaisusarja 2/2013		
ISSN-L: 1798-7121	ISSN (painettu): 1798-7121	ISSN (verkojulkaisu): 2242-5640
ISBN (painettu): 978-952-491-533-5	ISBN (verkojulkaisu): 978-952-491-534-2	
Kokonaissivumäärä 32	Kieli suomi	Luottamuksellisuus Julkinen
Julkaisija Poliisihallitus		

Sisältö

1	Johdanto.....	5
2	Oikeudellisessa arvioinnissa huomioitavia seikkoja.....	7
2.1	KPMG Oy:n tutkimustulos kielellisten poliisipalvelujen saatavuus.....	7
2.2	Viranomaisia kielellisissä asioissa velvoittavat säädökset.....	8
2.3	Poliisihallinnon tehtävissä edellytettävä kielitaito	10
2.4	Saamenkielisten poliisipalvelujen saatavuus.....	18
3	Työryhmän esittämät kehittämis ehdotukset	21
3.1	Poliisihallitusta koskevat kehittämistoimenpiteet.....	21
3.2	Poliisiyksiköitä koskevat kehittämistoimenpiteet.....	23
3.3	Poliisiammattikorkeakoulua koskevat kehittämistoimenpiteet...	25
3.4	Poliisin viestintää koskevat kehittämistoimenpiteet.....	26
3.5	Lopuksi	27
4	Lähteet	28
5	Liitteet	29
5.1	KPMG Oy: Kielellisten poliisipalvelujen toteutuminen 2013 loppuraportti	29
5.2	Kansalliskielistrategia ja työvälineet	29

1 Johdanto

Poliisin hallintorakenteen uudistaminen on poliisin merkittävin tuottavuushanke, jonka tavoitteena on hallinto- ja johtorakenteita keventämällä turvata operatiiviset poliisipalvelut nykyisellä tasolla. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on todennut vuoden 2009 mietinnössään, että kattava kielivaikutusten arviointi on välttämätöntä tehdä erityisesti silloin, kun hallinnollisilla muutoksilla voi olla vaikutusta kieliryhmien tosiasiallisiin mahdollisuuksiin saada palveluja omalla kielellään.¹ Hallintorakenneuudistuksessa on kielellisten vaikutusten lisäksi huomioitava myös tuottavuus-, tuloksellisuus-, johtamis-, tulosohjaus-, henkilöstö- sekä sidosryhmäkokkulmat, joten kyseessä on poliisille haasteellinen uudistus.

Ensimmäisen vaiheen poliisin hallintorakenneuudistus PORA I tuli voimaan 1.1.2009 lukien. PORA I uudistuksessa paikallispoliisin poliisilaitosten lukumäärä vähennettiin yli 90:stä 24:ään. Samassa yhteydessä perustettiin kielilain (423/2003) 6 §:n 2 momentin mukaisia alueellisia yksiköitä ruotsinkielisten poliisipalvelujen turvaamiseksi. Alueelliset yksiköt perustettiin 1.1.2009 voimaantulleella valtioneuvoston asetuksella kihlakuntien toimialueista.

Toisen vaiheen poliisin hallintorakenneuudistuksessa PORA II:ssa toteutettiin poliisin valtakunnallisten yksiköiden, poliisin ylijohdon, poliisin lääninjohtojen ja Helsingin poliisilaitoksen rakenneuudistukset 1.1.2010 lukien. Vuoden 2010 alusta voimaantulleessa PORA II:ssa lakiin lisättiin säännös alueellisen yksikön toimivallasta ja hallinnollisesta asemasta, eikä tämän vuoksi kielellisiä vaikutuksia arvioitu enempää.²

Valtioneuvoston 4.4.2012 antaman kehyspäättöksen mukaan poliisissa toteutetaan vuosina 2014-2015 poliisihallintoa koskeva hallintorakenteen uudistus PORA III, jolla vahvistetaan poliisiyksiköiden toimintakykyä niiden määrää vähentämällä ja tehtäviä uudelleen arvioimalla. Erityistä huomiota kiinnitetään hallinnon tehostamiseen ja keventämiseen. PORA III:n johdosta asetettu hankeryhmä on myös osaltaan arvioinut hallintorakenteen muutoksesta mahdollisesti aiheutuvia kielellisiä vaikutuksia. PORA III:ssa poliisin hallintorakenteen uudistamisessa lähtökohtana on ollut, että kielelliset poliisipalvelut varmistetaan, ja ruotsin kielen asema ei heikenny.

Sisäasiainministeriön ja Poliisihallituksen vuotta 2013 koskevan tulossopimuksen mukaan Poliisihallituksen tulee varmistaa kielellisten oikeuksien toteutuminen Pora III hallintorakenneuudistuksessa. Poliisin toiminta molemmilla kansalliskielillä tulee varmistaa kielellisten oikeuksien toteutumiseksi esitutkinnassa ja muussa viranomaistoiminnassa. Saamenkielisten poliisipalvelujen saatavuus tulee varmistaa ja kansalliskielistrategian mukaisiin linjauksiin tulee kiinnittää huomiota. Lisäksi tulossopimuksen mukaan Poliisihallituksen tulee arvioida alueellisten yksiköiden toimintaa sekä kehittää luentopalkkiokäytänteitä.³

¹ PeVM 1/2010

² Sisäasiainministeriön selvitys Dnro2013/111

³ Sisäasiainministeriön ja Poliisihallituksen tulossopimus vuodelle 2013

Poliisihallituksessa on vuoden 2013 alussa päätetty edellä mainitussa tarkoituksessa arvioida poliisipalvelujen tosiasiallista kielellistä saatavuutta. Tätä tarkoitusta varten Poliisihallitus on asettanut 26.3.2013 annetulla päätöksellä (2020/2013/1216) *Kielellisten poliisipalvelujen työryhmän* ajalle 1.3-31.10.2013 Työryhmän tehtävänä on ollut arvioida kielellisten poliisipalvelujen toteutumista kansalaisten asioidessa poliisin kanssa ja avustaa asiaa koskevan ulkopuolisen selvityksen laatimisessa. Työryhmän työ on rajattu kansalliskieliin suomi ja ruotsi, saamen kieliin ja viittomakieliin. Näkökulmana on ollut kansalaisnäkökulma: miten kielellisiä poliisipalveluita on saatavilla kansalaisen näkökulmasta. Koska poliisihallinnon sisäiset virkakieliasiat liittyvät olennaisesti riittävien kielellisten poliisipalvelujen toteutumisen varmistamiseen, on myös ne sisällytetty työryhmän työhön.

Työryhmän puheenjohtajana on toiminut poliisitarkastaja Niina Koivisto Poliisihallituksesta ja jäsenenä poliisitarkastaja Jorma Laitinen Poliisihallituksesta, ylitarkastaja Kirsi Hack Poliisihallituksesta, apulaispoliisipäällikkö Kimmo Markkula Länsi-Uudenmaan poliisilaitokselta, apulaispoliisipäällikkö Pekka Melleri Pohjanmaan poliisilaitokselta, ylikomisario Arto Pekkala Lapin poliisilaitokselta, rikoskomisario Patrik Karlsson Itä-Uudenmaan poliisilaitokselta, rikostarkastaja Maarit Salomaa Helsingin poliisilaitokselta, ylikomisario Maria Hoikkala Varsinais-Suomen poliisilaitokselta, rikoskomisario Ove Storvall Keski-Pohjanmaan ja Pietarsaaren poliisilaitokselta sekä opettaja Anu Haikansalo Poliisiammattikorkeakoulusta.

Työryhmä on kokoontunut viisi kertaa sekä kuullut asiantuntijoina sisäasiainministeriön ja Saamelaiskäräjien edustajia.

Työryhmä on kesän 2013 aikana toteuttanut palvelutasoselvityksen. Kyseessä on ollut kansalaisille suunnattu tutkimus, jossa on selvitetty poliisipalvelujen toteutumista kansalliskielillä suomeksi ja ruotsiksi, pohjoissaameksi sekä viittomakielillä. Tutkimuksen on toteuttanut KPMG OY. Mukana tutkimusta edistämässä ovat olleet muun muassa sisäasiainministeriö, Svenska Finlands folkting, Kuurojen liitto ry ja Yle Saame.

Työryhmä on perehtynyt asiaa koskevan lainsäädännön, ylimpien laillisuusvalvojen ratkaisukäytännön ja kansalliskielistrategian lisäksi valtioneuvoston kertomukseen kielilainsäädännön soveltamisesta 2013.⁴ Työryhmä on selvittänyt kansalliskielistrategian liitteenä olevien työvälineiden soveltamisen mahdollisuutta Poliisihallituksen ja poliisiyksiköiden virkamiesten työssä. Tässä loppuraportissaan työryhmä esittää keskeisimmät kielellisten poliisipalvelun saatavuuden varmistamisen kehittämistoimenpiteet.

⁴ Valtioneuvosto on hyväksynyt periaatepäätöksensä suomea ja ruotsia koskevan kansalliskielistrategian, joka jakautuu pitkän aikavälin strategia-asiakirjaan ja hallituksen toimenpiteisiin hallituskaudelle 2011–2015.

2 Oikeudellisessa arvioinnissa huomioitavia seikkoja

2.1. KPMG Oy:n tutkimustulos kielellisten poliisipalvelujen saatavuus

KPMG Oy Ab on toteuttanut Poliisihallituksen toimeksiannosta kesäkuussa 2013 kansalaisille suunnatun kyselytutkimuksen tukemaan poliisin hallintorakenneuudistusta. Työn tavoitteena on ollut selvittää, millä tavalla poliisipalvelut toteutuvat tutkittavilla kielillä (suomi, ruotsi, saame ja viittomakieli) kansalaisten asioidessa poliisin kanssa. Nykyinen lainsäädäntö ei velvoita viranomaisia järjestämään viittomakielen tulkkausta kaikissa tilanteissa. Viittomakielisellä on kuitenkin aina oikeus käyttää viittomakieltä esitutkinnassa, jolloin esitutkintaviranomaisen on huolehdittava tulkkauksesta tai järjestettävä tulkki valtion kustannuksella. Poliisihallitus on pitänyt tärkeänä selvittää myös viittomakielisten palvelujen tarvetta kansalaisten näkökulmasta. Tämän vuoksi viittomakieli on otettu mukaan myös tähän tutkimukseen. Tutkimuksen kohteena ovat olleet poliisin valvonta- ja hälytystoiminta (jäljempänä poliisi-partiointi), lupahallinto, rikostutkinta, yleinen neuvonta, sähköinen asiointi verkkosivujen kautta sekä poliisin tiedottaminen. Kyselytutkimuksen tulosten analyysi pohjautuu 1088 vastaukseen.

Tulokset osoittavat, että vaikka suomenkielisen palvelun kysyntä muihin tutkittuihin kieliin verrattuna on vallitseva, myös muilla kielillä tapahtuvalle palvelulle on huomionarvoista kysyntää. Kielellinen kysyntä jakautuu kaikkien palvelualueiden sisällä kielittäin lähes samalla tavalla (suomi noin 70 %, ruotsi noin 20 %, saame noin 2 % ja viittomakieli noin 8 %). Suomenkielisen ja viittomakielisen palvelun kysyntä kattaa maantieteellisesti koko Suomen, kun taas ruotsin- ja saamenkielen kysyntä on keskittynyt tietyille alueille.

Tulosten perusteella suomenkielisen palvelun saatavuus on koko massa hyvällä tasolla riippumatta palvelualueesta. Suomenkielistä palvelua toivovat kokevat tutkimuksen mukaan lähes poikkeuksetta saavansa erinomaista tai vähintään hyvää kielellistä palvelua asioidessaan poliisin kanssa tai käyttäessään poliisin palveluja.

Kyselyn tulosten perusteella suomenkielisten jälkeen parhaassa asemassa kielellisen palvelun suhteen ovat ruotsinkieliset. Ruotsinkielistä palvelua toivovista vastaajista yli 40 % kokee saavansa erinomaista tai hyvää kielellistä palvelua. Kuitenkin lähes saman verran kokee, että ruotsinkielisen palvelun saatavuus on heikkoa tai palvelua ei ole lainkaan saatavilla poliisin kanssa asioitaessa tai käytettäessä poliisin palveluja. Ruotsinkielisen palvelun osalta

haasteellisin palvelualue on vastausten perusteella poliisin valvonta- ja hälytystoiminta (poliisipartiointi). Maantieteellisesti ruotsinkielisen palvelun saatavuudessa vahvimpia kuntia suhteessa kysyntään koetaan olevan Vaasa, Pietarsaari ja Mustasaari. Suurimmat haasteet löytyvät pääkaupunkiseudulta sekä toisaalta juuri Vaasasta.

Saamenkielistä palvelua toivovista vastaajista 10 % kokee saavansa hyvää kielellistä palvelua, mutta erinomaista palvelua ei yksikään. Kaksi kolmasosaa (66 %) kokee, että saamenkielistä palvelua ei ole saatavilla poliisin kanssa asioitaessa tai käytettäessä poliisin palveluja. Palvelun saatavuuden heikoksi kokee vajaa viidennes (19 %) vastaajista. Saamenkielen äidinkielekseen ilmoittaneita vastaajia on kuitenkin vain 31. Saamenkielisen palvelun saatavuudessa suurimmat haasteet suhteessa kysyntään koetaan olevan valvonta- ja hälytystoiminnassa (poliisipartioinnissa) ja sähköisessä asiointissa. Saamenkielisen kysyntäalueen osalta saamenkielisen palvelun saatavuus on tutkimuksen perusteella vahvinta Utsjoen kunnassa ja rajallisinta Inarin kunnassa.

Viittomakielistä palvelua toivovista vastaajista noin 17 % kokee saavansa erinomaista tai hyvää kielellistä palvelua toivomallaan kielellä poliisin kanssa asioitaessa tai käytettäessä poliisin palveluja. Yli puolet (57 %) kokee, että viittomakielistä palvelua ei ole saatavilla poliisin kanssa asioitaessa tai käytettäessä poliisin palveluja. Palvelun saatavuuden heikoksi kokee 10 %. Viittomakielisen palvelun saatavuudessa suurimmat ongelmat koetaan olevan poliisin tiedottamisessa, poliisipartioinnissa ja lupahallinnossa. Maantieteellisesti viittomakielisen palvelun saatavuus on tutkimuksen perusteella vahvinta Oulussa ja haasteellisinta Helsingissä.

Kielellisten poliisipalvelujen toteutumisen tutkimustulos on kattavassa muodossaan tämän työryhmän loppuraportin liitteenä 1.

2.2 Viranomaisia kielellisissä asioissa velvoittavat säädökset

Kielellisissä asioissa on kyse perustuslain (731/1999) 17 §:n alaan kuuluvista asioista. Useimmin kyse on 1 ja 2 momentissa turvatusta oikeudesta käyttää omaa kieltään, joko suomea tai ruotsia, sekä julkisen vallan velvollisuudesta huolehtia maan suomen- ja ruotsinkielisen väestön sivistyksellisistä ja yhteiskunnallisista tarpeista samanlaisten perusteiden mukaan. Näiden oikeuksien toteutumista tarkennetaan yleislakina noudatettavassa kielilaissa (423/2003) ja laissa julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta (424/2003), mutta myös hallinnonaloitaisessa erityislainsäädännössä. Kielellisiä asioita ovat myös perustuslain 17 §:n 3 momentissa mainittujen muiden kielten asemaa ja käyttöä koskevat asiat. Saamelaisilla ja romaneilla sekä muilla ryhmillä on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Saamen kielen asemasta säädetään erikseen saamen kielilaissa (1086/2003).⁵

⁵ EOA:n kertomus 2012

Perusoikeusuudistuksen esitöiden mukaan perusoikeusuudistuksella ei ollut tarkoitus muuttaa silloisen kielilainsäädännön perusteita. Kielellisillä perusoikeuksilla on ollut hallitusmuodossa perinteisesti aina merkittävä asema.⁶ Lisäksi oletus perusoikeusuudistuksen yhteydessä on ollut, että voimassa oleva kielilaki ja muut kieltä koskevat säännökset olisivat sopusoinnussa perustuslain kanssa.⁷

Perustuslain 6 § sisältää yhdenvertaisuusperiaatetta koskevat säännökset: ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä, ja ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan muun muassa kielen perusteella. Perustuslain 22 §:ssä mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Säännös edellyttää julkiselta vallalta perusoikeusmyönteistä toimintaa ja lainsäädännön tulkintaa.

Perustuslain 17 §:n mukaan Suomen kansalliskielet ovat suomi ja ruotsi. Jokaisen oikeus käyttää tuomioistuimessa ja muussa viranomaisessa asiassaan omaa kieltään, joko suomea tai ruotsia, sekä saada toimituskirjansa tällä kielellä turvataan lailla. Julkisen vallan on säännöksen mukaan huolehdittava maan suomen- ja ruotsinkielisen väestön sivistyksellisistä ja yhteiskunnallisista tarpeista samanlaisten perusteiden mukaan.

Perustuslain 122 § 1 momentin mukaan hallintoa järjestettäessä tulee pyrkiä yhteensopiviin aluejaotuksiin, joissa turvataan suomen- ja ruotsinkielisen väestön mahdollisuudet saada palveluja omalla kielellään samanlaisten perusteiden mukaan.

Kielilain 23 § sisältää säännökset viranomaisten velvollisuudesta toteuttaa kielellisiä oikeuksia käytännössä. Viranomaisen tulee toiminnassaan oma-aloitteisesti huolehtia siitä, että yksityishenkilön kielelliset oikeudet toteutuvat käytännössä. Kaksikielisen viranomaisen tulee palvella yleisöä suomeksi ja ruotsiksi sekä palvelussaan että muussa toiminnassaan osoittaa yleisölle käyttävänsä molempia kieliä. Yhteydenotoissaan yksityishenkilöihin ja oikeushenkilöihin kaksikielisen viranomaisen on käytettävä näiden kieltä, suomea tai ruotsia, mikäli se on tiedossa tai kohtuudella selvitettävissä.

Viranomaisen on tarjottava palvelut suomen ja ruotsin kielellä oma-aloitteisesti, ja ilman että asiakkaan tarvitsee vedota oikeuksiinsa. Kielellisten oikeuksien on toteuduttava myös käytännössä. Tämä merkitsee esimerkiksi sitä, että lomakkeiden, verkkosivujen ja muun materiaalin on oltava yhtä helposti saatavilla molemmilla kansalliskielillä ja ettei asiakasta saa pyytää vaihtamaan kieltä.

⁶ HE 309/1993 ja PeV 9/2002

⁷ HE 92/2002

2.3 Poliisihallinnon tehtävissä edellytettävä kielitaito

Lain julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta (424/2003), jäljempänä kielitaitolain 5 §:n mukaan suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista on aina säädettävä, jos henkilön tehtäviin kuuluu yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien kannalta merkittävää julkisen vallan käyttöä. Tästä syystä kielilain ja kielitaitolain voimaantuloon liittyen poliisin hallinnosta annettuun asetukseen on lisätty 1.5.2004 lukien uusi 16 a § (286/2004), jonka 2-3 momenteissa säädetään poliisihallinnon kielitaitovaatimuksista poliisimiesten, poliisilaitosten vartijoiden ja ylivartijoiden osalta:

Kielitaitoa koskevana kelpoisuusvaatimuksena muussa kuin 1 momentissa tarkoitetussa poliisimiehen virassa on kaksikielisessä viranomaisessa viranomaisen virka-alueen väestön enemmistön kielen hyvä suullinen ja kirjallinen taito sekä toisen kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito. Yksikielisessä viranomaisessa edellytetään viranomaisen kielen hyvää suullista ja kirjallista taitoa sekä toisen kielen tyydyttävää ymmärtämisen taitoa.

Kielitaitoa koskevana kelpoisuusvaatimuksena poliisilaitoksen vartijan ja ylivartijan virassa on kaksikielisessä viranomaisessa viranomaisen virka-alueen väestön enemmistön kielen hyvä suullinen ja kirjallinen taito sekä toisen kielen tyydyttävä ymmärtämisen taito. Yksikielisessä viranomaisessa edellytetään viranomaisen kielen hyvää suullista ja kirjallista taitoa sekä toisen kielen tyydyttävää ymmärtämisen taitoa.

Vuoden 2009 alusta lähtien neljässä poliisilaitoksessa on toiminut kaksikielinen alueyksikkö, jossa on ruotsi enemmistön kielenä. Tästä syystä poliisin hallinnosta annettuun asetuksen 16 a §:ään lisättiin (1032/2007) 1.1.2009 lukien uusi 3 momentti, jossa säädettiin alueyksiköiden poliisivirkoihin edellytettävästä kielitaidosta:

Kaksikielisen poliisilaitoksen alueellisessa yksikössä, jonka enemmistön kieli on toinen kuin poliisilaitoksen enemmistön kieli, kielitaitoa koskevana kelpoisuusvaatimuksena muussa kuin 1 momentissa tarkoitetussa poliisimiehen virassa on alueellisen yksikön toimialueen väestön enemmistön kielen hyvä suullinen ja kirjallinen taito sekä toisen kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito. (15.11.2007/1032)

Jos poliisitehtävän koulutusta koskevana kelpoisuusvaatimuksena on vaihtoehtoisia eritasoisia tutkintoja, määräytyvät kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset alimman tutkinnon mukaisesti. Poliisin hallinnosta annetun asetuksen 16a §:n 1 momentissa viitataan kielitaitolain 6 §:ään, jonka

1 momentin nojalla määräytyvät kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset niihin poliisivirkoihin, joiden koulutusta koskevana kelpoisuusvaatimuksena on korkeakoulututkinnoksi määriteltävä tutkinto (yksi tai useampia vaihtoehtoisia korkeakoulututkintoja) eikä vaihtoehtoisia muun tasoisia tutkintoja:

Valtion henkilöstöltä, jolta edellytetään säädettyinä kelpoisuusvaatimuksena korkeakoulututkintoa, vaaditaan kaksikielisessä viranomaisessa viranomaisen virka-alueen väestön enemmistön kielen erinomaista suullista ja kirjallista taitoa sekä toisen kielen tyydyttävää suullista ja kirjallista taitoa. Yksikielisessä viranomaisessa edellytetään viranomaisen kielen erinomaista suullista ja kirjallista taitoa sekä toisen kielen tyydyttävää ymmärtämisen taitoa.

Kielitaitolaissa tai poliisin hallinnosta annetussa asetuksessa (158/1996) säädetty kielitaitovaatimukset koskevat sekä vakituiseen että määräaikaiseen palvelussuhteeseen nimitettäviä virkamiehiä. Edellä kuvattua kielitaitolain säännöstä sovelletaan myös niihin poliisihallinnon siviilitehtäviin, joiden koulutusta koskevana säädettyinä kelpoisuusvaatimuksena on korkeakoulutasoinen tutkinto (yksi tai useampia vaihtoehtoisia korkeakoulututkintoja). Kyseisiä tehtäviä on poliisihallinnossa vain muutamia muun muassa Poliisihallituksessa, Keskusrikospoliisissa ja Poliisiammattikorkeakoulussa. Muihin poliisihallinnon siviilitehtäviin ei ole koulutusta tai kielitaitoa koskevia säädettyjä kelpoisuusvaatimuksia. Niitä tehtäviä täytettäessä on jo työpaikka-ilmoituksessa kerrottava, minkälaista kielitaitoa käytännössä edellytetään tai luetaan eduksi palvelukseen otettaessa. Nämä toiveet hakijan kielitaidosta eivät ole velvoittavia, kuten silloin kun kelpoisuusvaatimuksesta on säädetty.

Vaikka poliisihallinnossa ei ollut ennen 1.5.2004 voimaan tulleita säännöksiä säädetty virkamiesten kielitaitovaatimuksesta, säilyivät poliisimiesten kielitaitovaatimukset kuitenkin ennallaan. Vastaavat kielitaitovaatimukset nimittäin sisältyivät myös vanhoihin, vuoden 2004 alusta kumoutuneisiin valtion virkamiehiltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain (149/1922) 1 §:ään (222/1935) ja saman lain täytäntöönpanoasetuksen (312/1922) 1 §:ään (419/1935). Poliisihallinnon vartijoiden ja ylivartijoiden kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista ei ennen 1.5.2004 säädetty lainkaan.

Kielitaitokelpoisuuden osoittaminen ja sitä koskevat poikkeukset

Kuten edellä on kuvattu, poliisihallinnon kielitaitovaatimusten voimaantulo 1.5.2004 ei tosiasiallisesti muuttanut poliisimiesten kielitaitovaatimuksia lainkaan. Poliisihallinnossa olisi siis tullut jo aikaisemmin soveltaa niitä poliisimiesten kielitaitovaatimuksia, jotka 1.5.2004 kirjattiin poliisin hallinnosta annettuun asetukseen. Poliisien kielitaitovaatimuksia ja kielitaidon osoittamista ei kuitenkaan ollut käytännössä noudatettu täysin asiaankuuluvalla tavalla.

Valtioneuvoston asetus suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta valtionhallinnossa (481/2003) sääntelee sitä, miten toisen kotimaisen kielen kielitaidon voi osoittaa. Kyseisen säädöksen nojalla kielitaidon voi osoittaa joko kielitutkinnoilla tai tiettyihin opintoihin sisältyen. Poliisihallinnon henkilötietojärjestelmistä ei ole mahdollista saada lukumäärätietoja tai tilastoja kielitutkinnon suorittaneista virkamiehistä.

Edellä todetusti poliisihallinnossa oli kuitenkin ajan mittaan erkaannuttu niistä vaatimuksista, joita lainsäädännössä oli poliisimiesten kielitaidolle ja sen osoittamiselle asetettu. Tästä syystä poliisihallinnon kielitaitovaatimukset sisältävän asetuksen (286/2004) voimaantulosäännöksessä turvattiin ennen poliisihallinnon kielitaitovaatimuksen voimaan tuloa 1.5.2004 vakituiseen virkaan nimitettyjen kelpoisuus omiin virkoihinsa sekä kielitaitovaatimusten osalta vastaavanlaisiin poliisihallinnon tehtäviin. Oikeusministeriö antoi 29.9.2004 suosituksen kyseisen voimaantulosäännöksen yhdenmukaisen soveltamisen varmistamiseksi (OM 29.9.2004 7/58/2004). Käytännössä osa voimaantulosäännöksessä määritellyistä virkamiehistä on suorittanut kielitutkinnon muussa yhteydessä. Edellä kuvatun poliisihallinnon kielitaitovaatimuksia koskevan voimaantulosäännöksen lisäksi poliisihallinnon kielitaitovaatimuksia koskevat myös seuraavat poikkeukset.

Edellä mainittu poliisihallinnon kielitaitovaatimusten voimaantulosäännös ei turvannut ennen 1.5.2004 ilman vakituista virkaa määräaikaisessa virkasuhteessa työskennelleiden poliisimiesten eikä myöskään ilman voimassa olevaa poliisihallinnon vakinaista virkaa olleiden poliisimiesten asemaa. Heidän tulkittiin joutuneen niin sanottuun väliinpuotoaja-asemaan, minkä takia heille myönnetään tapauskohtainen erivapaus poliisitehtävään vaadittavista kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista. Sisäasiainministeriön tekemän päätöksen nojalla erivapaus myönnetään väliinpuotoaja-aseman perusteella ilman muita erityisiä perusteita, joita myöntäminen normaalisti edellyttäisi. Kielitaitolain 9 §:n nojalla tapauskohtaisesti myönnettävän erivapauspäätöksen perusteella edellä mainitut henkilöt ovat tasavertaisen asemassa ennen 1.5.2004 vakituiseen poliisihallinnon virkaan nimitettyihin poliisimiehiin ja aikavälillä 1.5.2004-10.11.2006 Poliisikoulusta valmistuneisiin nähden. Sisäasiainministeriön tekemään päätökseen liittyvässä valmistelussa kyseisiä väliinpuotoaja-asemaan joutuneita arvioitiin olevan muutamia kymmeniä. Osa kyseisistä virkamiehistä on suorittanut kielitutkinnon myöhemmin muussa yhteydessä.

Poliisin perustutkintoa opiskeleva on voinut 1.12.2006 lukien osoittaa opintoihin sisältyvällä kielikokeella poliisihallinnon kielitaitosäännösten edellyttämän kielitaidon eli poliisikoulutuksesta annettuun asetukseen lisättiin (1032/2006) uusi 7 a §. Poliisihallinnon kielitaitovaatimusten voimaantullessa 1.5.2004 poliisin perustutkinto ei siis vielä sisältänyt toisen kotimaisen kielen taitoa osoittavaa koetta. Vastavalmistuneiden kelpoisuus poliisitehtäviin turvattiin kielitaidon osalta, eli poliisihallinnon kielitaitovaatimuksia koskevaan voimaantulosäännökseen lisättiin (267/2005) uusi 3 momentti, joka tuli voimaan 6.5.2005.

Sen mukaan poliisin perustutkinnon 1.5.2004-10.11.2006 välisenä aikana suoritaneen henkilön ei tarvitse osoittaa poliisimiehiltä vaadittavaa kielitaitoa, kun hänet nimitetään valmistumisen jälkeen poliisimiehen virkaan tai määräaikaiseen virkasuhteeseen eikä myöhemminkään, jos hän siirtyy toiseen kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten osalta vastaavaan poliisimiehen virkaan tai määräaikaiseen virkasuhteeseen. Valmistumisen jälkeinen ensimmäinen nimitys siis määrittelee kyseisten henkilöiden kelpoisuuden poliisitehtäviin kielitaidon osalta, ellei heillä ole muussa yhteydessä säännösten edellyttämällä tavalla osoitettua kielitaitoa. Aikavälillä 1.5.2004-10.11.2006 poliisin perustutkinnon suoritti suomen kielellä 17 kurssia ja ruotsin kielellä 3 kurssia. Valmistumisen jälkeinen ensimmäinen poliisimiehen virkaan tai määräaikaiseen virkasuhteeseen nimittäminen määrittelee siis lähtökohtaisesti 907 henkilön kelpoisuuden poliisitehtäviin kielitaidon osalta. Käytännössä osa kyseisistä henkilöistä on kuitenkin suorittanut myös kielitutkinnon muussa yhteydessä.

Poliisin hallinnosta annetun asetuksen 16 c §:n (257/2010) nojalla kielitaitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia ei sovelleta nimitettäessä poliisin perustutkintoon kuuluvaa työharjoittelujaksoa tai kenttätyöjaksoa suorittava opiskelija nuoremman konstaapelin määräaikaiseen virkasuhteeseen.

Hallintorakenneuudistusten vaikutukset poliisiyksiköiden kielelliseen asemaan

Valtion viranomaisen kielellinen asema määräytyy kielilain 6 §:n nojalla kuntien kielellisen jaotuksen perusteella. Valtionhallinnossa yksikielisellä viranomaisella tarkoitetaan valtion viranomaista, jonka virka-alueeseen kuuluu ainoastaan samankielisiä kuntia. Kaksikielisellä viranomaisella tarkoitetaan valtion keskushallintoviranomaista ja muuta viranomaista, jonka virka-alueeseen kuuluu erikielisiä kuntia tai vähintään yksi kaksikielinen kunta. Viranomaisen alueellisen yksikön tai muun alueellisen organisaation kielellinen asema määräytyy sen virka-alueen kielellisen aseman mukaan. Erityisistä syistä voidaan virka-alueen kielivähemmistön tarpeita varten perustaa yksikielisiä yksiköitä tai osastoja.

Jaottelu yksi- ja kaksikielisiin viranomaisiin vaikuttaa sekä yksilön kielellisiin oikeuksiin että viranomaisten kielellisiin velvollisuuksiin. Kaksikielisen viranomaisen velvollisuus antaa palveluja molemmilla kielillä on laajempi kuin yksikielisen viranomaisen.

Nykyisten kielilain ja kielitaitolain sekä poliisin hallintoasetuksen kielitaitovaatimusten voimassa ollessa poliisihallinnossa on toteutettu kolme suurta hallintorakenneuudistusta, joista ensimmäinen eli PORA I sekä kolmas eli vielä valmistelussa oleva PORA III ovat vaikuttaneet merkittävästi erityisesti paikallispoliisin yksiköiden toimialueisiin ja sitä kautta niiden kielelliseen asemaan.

Ennen vuotta 2009 poliisihallinnossa toimi 90 poliisilaitosta, joista 73 oli yksikielisiä suomenkielisiä poliisilaitoksia ja 17 oli kaksikielisiä siten, että 12 poliisilaitoksen toimialueella enemmistön kielenä oli suomi ja viiden (5) poliisilaitoksen toimialueella ruotsi.

PORA I hallintorakenneuudistuksen tuloksena edellä mainituista poliisilaitoksista muodostettiin nykyiset eli vuonna 2009 toimintansa aloittaneet 24 poliisilaitosta, joista 13 on yksikielisiä suomenkielisiä poliisilaitoksia, ja loput 11 ovat kaksikielisiä poliisilaitoksia, joissa suomi on enemmistön kieli ja joista neljässä eli Keski-Pohjanmaan ja Pietarsaaren, Länsi-Uudenmaan, Pohjanmaan sekä Varsinais-Suomen poliisilaitoksessa toimii yksikielinen ruotsinkielinen alueyksikkö.

Vielä valmistelun alla olevassa PORA III hallintorakenneuudistuksessa nykyisistä poliisilaitoksista on muodostettu uudet 11 poliisilaitosta, jotka aloittavat toimintansa vuoden 2014 alussa. Uusista 11 poliisilaitoksesta viisi (5) on yksikielisiä suomenkielisiä poliisilaitoksia ja kuusi (6) on kaksikielisiä poliisilaitoksia, joissa suomi on enemmistön kieli, ja joista kolmessa eli Lounais-Suomen, Länsi-Uudenmaan sekä Pohjanmaan poliisilaitoksessa toimii yksikielinen ruotsinkielinen alueyksikkö.

Yksikieliset (suomi) poliisilaitokset 1.1.2014 lukien	Kaksikieliset (suomi enemmistön kielenä) poliisilaitokset 1.1.2014 lukien
Hämeen poliisilaitos	Helsingin poliisilaitos
Itä-Suomen poliisilaitos	Itä-Uudenmaan poliisilaitos
Lapin poliisilaitos	Kaakkois-Suomen poliisilaitos
Oulun poliisilaitos	Lounais-Suomen poliisilaitos, jossa kaksikielinen (ruotsi enemmistön kielenä) alueellinen yksikkö
Sisä-Suomen poliisilaitos	Länsi-Uudenmaan poliisilaitos, kaksikielinen (ruotsi enemmistön kielenä) alueellinen yksikkö
	Pohjanmaan poliisilaitos, jossa kaksikielinen (ruotsi enemmistön kielenä) alueellinen yksikkö

Poliisihallinnossa tällä hetkellä toimivat viisi valtakunnallista poliisiyksikköä Keskusrikospoliisi, Liikkuva poliisi, Suojelupoliisi, Poliisiammattikorkeakoulu ja Poliisin tekniikkakeskus ovat kaksikielisiä (suomi enemmistön kielenä). Ensi vuoden alusta kahden valtakunnallisen yksikön toiminto lakkautetaan eli Liikkuvan poliisin toiminnot sulautetaan osaksi paikallispoliisin sekä Poliisihallituksen toimintoja ja Poliisin tekniikkakeskuksen toiminnot sulautetaan osaksi Poliisihallitusta.

Virkamiesten kielitaitokelpoisuus ei muutu hallintorakenneuudistuksissa

Hallintorakenneuudistusten seurauksena lakkautettavien poliisiyksiköiden henkilöstö siirretään joko toimintaansa jatkaviin poliisiyksiköihin tai perustettaviin uusiin poliisiyksiköihin. Vakituiseen virkaan tai määräaikaiseen virkasuhteeseen nimitetty henkilöstö voidaan siirtää lakkautettavasta poliisiyksiköstä toiseen poliisiyksikköön huolimatta siitä, että vastaanottavan poliisiyksikön kielellinen asema on erilainen kuin nykyisen poliisiyksikön.

Hallintorakenneuudistusten seurauksena vakituksessa virassaan toiseen poliisiyksikköön siirrettävä virkamies säilyttää kelpoisuuden virkaansa. Hallintorakenneuudistukset eivät siis vaikuta virkamiehen kielitaitoa koskevaan kelpoisuuteen millään tavalla eli poliisimiehen kielitaitoa koskeva kelpoisuus perustuu hallintorakenneuudistuksen jälkeenkin esimerkiksi kielitutkintotodistukseen tai muulla tavoin edellä kuvatusti.

Mikäli virkamiehellä ei ole vakituista virkaa ja hänet siirretään hallintorakenneuudistuksen seurauksena määräaikaisessa virkasuhteessa toiseen poliisiyksikköön, henkilö säilyttää säädettyjen kielitaitovaatimusten osalta kelpoisuuden tehtävään virkasuhteen määräajan päättymiseen saakka. Mikäli määräaikaista virkasuhdetta on tarkoitus jatkaa määräajan päättymisen jälkeen, on henkilön täytettävä tehtävään säädetyt kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset.

Nykyisistä 13 yksikielisistä suomenkielisistä poliisilaitoksista neljän (4) poliisilaitoksen henkilöstö siirretään PORA III hallintorakenneuudistuksen tullessa voimaan 1.1.2014 uuteen toimintansa aloittavaan poliisilaitokseen, joka on kaksikielinen (suomi enemmistön kielenä). Kyseiset neljä (4) poliisilaitosta on korostettu keltaisella värillä alla olevassa taulukossa.

Kaksikieliset (suomi enemmistön kielenä) poliisilaitokset 1.1.2014 lukien	Toimialueella aikaisemmin toimineet poliisilaitokset ja alueelliset yksilöt
Helsingin poliisilaitos	Helsingin poliisilaitos, kaksikielinen (suomi enemmistön kielenä)
Itä-Uudenmaan poliisilaitos	Itä-Uudenmaan poliisilaitos, kaksikielinen (suomi enemmistön kielenä) Keski-Uudenmaan poliisilaitos, yksikielinen (suomi)
Kaakkois-Suomen poliisilaitos	Etelä-Karjalan poliisilaitos, yksikielinen (suomi) Kymenlaakson poliisilaitos, kaksikielinen (suomi enemmistön kielenä)
Lounais-Suomen poliisilaitos, jossa kaksikielinen (ruotsi enemmistön kielenä) alueellinen yksikkö	Satakunnan poliisilaitos, yksikielinen (suomi) Varsinais-Suomen poliisilaitos, kaksikielinen (suomi enemmistön kielenä) alueellinen yksikkö
Länsi-Uudenmaan poliisilaitos, kaksikielinen (ruotsi enemmistön kielenä) alueellinen yksikkö	Länsi-Uudenmaan poliisilaitos, kaksikielinen (suomi enemmistön kielenä), jossa kaksikielinen (ruotsi enemmistön kielenä) alueellinen yksikkö
Pohjanmaan poliisilaitos, jossa kaksikielinen (ruotsi enemmistön kielenä) alueellinen yksikkö	Etelä-Pohjanmaan poliisilaitos, yksikielinen (suomi) Keski-Pohjanmaan ja Pietarsaaren poliisilaitos, kaksikielinen (suomi enemmistön kielenä), jossa kaksikielinen (ruotsi enemmistön kielenä) alueellinen yksikkö Pohjanmaan poliisilaitos, kaksikielinen (suomi enemmistön kielenä), jossa kaksikielinen (ruotsi enemmistön kielenä) alueellinen yksikkö

Kuten edellä on kuvattu, tällä hetkellä kyseisissä neljässä (4) poliisilaitoksessa työskentelevät poliisimiehet ja vartijat säilyttävät kelpoisuuden nykyisiin tehtäviinsä kielitaidon osalta myös 1.1.2014 jälkeen uudessa poliisiyksikössä. Mikäli kyseiset virkamiehet hakeutuvat jatkossa kyseisessä poliisiyksikössä tai muussa kaksikielisessä poliisiyksikössä uuteen tehtävään, johon on säädetty kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset, heidän on täytettävä kyseiset kelpoisuusvaatimukset säännösten mukaisesti. Edellä mainittu koskee myös mahdollisten määräaikaisten virkasuhteiden jatkamista. Lähtökohtaisesti edellä sanottu koskee lukumäärinä tarkastellen 1.1.2014 jälkeen:

- Itä-Uudenmaan poliisilaitokseen Keski-Uudenmaan poliisilaitoksesta siirretyt 209 poliisimiestä, joista 16 on määräaikaissa palvelussuhteessa (perustuen ajankohdan 09/2013 tietoihin)
- Kaakkois-Suomen poliisilaitokseen Etelä-Karjalan poliisilaitoksesta siirretyt 153 poliisimiestä, joista 8 on määräaikaissa palvelussuhteessa (perustuen ajankohdan 09/2013 tietoihin)
- Lounais-Suomen poliisilaitokseen Satakunnan poliisilaitoksesta siirretyt 253 poliisimiestä, joista 24 on määräaikaissa palvelussuhteessa (perustuen ajankohdan 09/2013 tietoihin)
- Pohjanmaan poliisilaitokseen Etelä-Pohjanmaan poliisilaitoksesta siirretyt 190 poliisimiestä, joista 30 on määräaikaissa palvelussuhteessa (perustuen ajankohdan 09/2013 tietoihin).⁸

⁸ Polstat, Henkilöfaktat 09/2013.

Oletettavasti osalla yllä olevista 805 poliisimiehestä on kuitenkin jo tällä hetkellä kelpoisuus hakeutua myös kaksikielisen poliisiyksikön poliisivirkoihin, eli he ovat esimerkiksi osoittaneet kielitaiton opintojen yhteydessä, suorittaneet kielitutkinnon, toimineet kaksikielisen poliisiyksikön vakituksessa poliisivirassa ennen ajankohtaa 1.5.2004 tai heillä on muulla tavoin edellä kuvatusti kelpoisuus hakeutua kaksikielisen poliisiyksikön poliisivirkaan.

Poliisihallinnon henkilötietojärjestelmistä ei ole mahdollista saada tarkkoja lukumäärätietoja siitä, kuinka monella yllä olevista 805 poliisimiehestä on tälläkin hetkellä kelpoisuus hakeutua kaksikielisen poliisiyksikön poliisivirkaan, ja moneltako kyseinen kelpoisuus puuttuu. Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus ylläpitää virkamiesten nimikirjatietoja, mutta tiedoista ei kuitenkaan voida tuottaa tarvittavia lukumääräraportteja. Lisäksi on havaittu, että virkamiehet jättävät ilmoittamatta tietojaan palvelukeskukselle, joten nimikirjatiedot eivät välttämättä ole kaikilta osin ajantasaisia.

Poliisihallinnon sisäinen virkakieli sekä poliisilaitosten alueellisten yksiköiden asema ja tehtävät

Kielilain 26 §:n nojalla työkieli eli sisäisessä toiminnassa käytettävä kieli on kaikissa poliisiyksiköissä suomi. Tällä hetkellä neljässä poliisilaitoksessa (vuoden 2014 alusta lähtien kolmessa poliisilaitoksessa) toimii kielilain 6 §:n 2 momentin mukainen kaksikielinen alueellinen yksikkö, jossa on ruotsi enemmistön kielenä. Näin ollen alueyksikön sisäisessä toiminnassa käytettävä kieli on ruotsi.

Poliisilaitosten alueellisilla yksiköillä ei ole alueellista toimivaltaa tai -vastuuta vaan niihin sijoitetuilla toiminnallisten sektoreiden esimiehillä ja henkilöstöllä on vastuu operatiivisesta päivittäisestä poliisitoiminnasta omalla sektorillaan toimenkuviansa mukaisesti. Alueellisen yksikön toimintasektoreiden tulohjaus- ja esimiessuhteet määräytyvät poliisilaitoksen toimintalinjojen mukaisesti ja tuloskeskustelut käydään toimintalinjoittain. Alueellisiin yksiköihin on sijoitettu päälystötasoinen esimies, jonka tehtävänä on pääsääntöisesti omien tehtäviensä ohella huolehtia alueellisen yksikön päivittäistoimintojen sujuvuudesta siten, että erityisesti ruotsinkieliset poliisipalvelut turvataan. Alueellisten yksiköiden esimiehille on vastuita myös koko poliisilaitoksen ruotsinkielisten palvelujen kehittämisessä. Alueyksikön esimies ei ole kuitenkaan ole muiden alueyksikköön sijoitettujen virkamiesten kuin omien alaistensa henkilöstöhallinnollinen esimies.

Kielitaidosta maksettavat palkanlisät osana poliisin palkkausjärjestelmää

Poliisihallinnossa on osana poliisin palkkausjärjestelmää sovittu kielilisästä ja kielitaitolisästä eli kielitaidosta maksettavista palkanlisistä. Kielilisan ja kielitaitolisän maksamisen edellytyksenä on, että virkatehtävät edellyttävät

kielitaitoa, kielitaidosta on tehtävien hoitamiselle huomattavaa etua ja että kieltä joudutaan käyttämään jatkuvasti. Edellä mainittujen edellytysten on toteuduttava samanaikaisesti.

Kielilisiä

Virkamiehille, joiden viraston virka-alueeseen kuuluu kaksikielisiä kuntia ja joiden virkatehtävät edellyttävät molempien kotimaisten kielten hallintaa, voidaan suorittaa kielilisiä hyvistä suullisesta taidosta sekä hyvistä suullisesta ja kirjallisesta taidosta. Lisän saaminen edellyttää, että virkamiehellä on suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta annetun asetuksen mukainen todistus tai tällaisen todistuksen kyseisen asetuksen nojalla korvaava todistus hyvistä kielitaidosta siinä toisessa kotimaaisessa kielessä, joka ei ole hänen äidinkieltensä. Kielilisiä ei kuitenkaan makseta virkamiehelle, jonka päätehtäviin kuuluvat käännöstehtävät kotimaisten kielten välillä.

Kielitaitolisiä

Mikäli virkamiehelle kuuluvien tehtävien hoitamiselle on huomattavaa etua muun kuin suomen tai ruotsin kielen taidosta, ja jos hän jatkuvasti joutuu kysymyksessä olevaa vierasta kieltä käyttämään, voidaan hänelle maksaa kielitaitolisänä vieraan kielen suullisesta ja kirjallisesta taidosta taikka suullisesta taidosta kultakin kielestä erikseen. Kielitaitolisiä ei kuitenkaan makseta, jos viran tai toimen kelpoisuusehdot taikka virka tai toimi luonteensa puolesta edellyttää vieraan kielen taitoa (esimerkiksi käännöstehtävät), eikä myöskään virkatehtäviin liittyvästä vieraskielisen kirjallisuuden tai julkaisujen tutkimisesta. Lisän maksamisen edellytyksenä on, että kielitaito on yleisen kielitutkinnon tason 3 mukainen, mutta lisän myöntävä viranomais voi määritellä tason myös korkeammaksi, jos esimerkiksi työtehtävien luonne sitä edellyttää.

2.4 Saamenkielisten poliisipalvelujen saatavuus

Saamen kielilain (1086/2003) 1 ja 2 §:n mukaan saamelaisilla on perustuslaissa turvattu perusoikeus ylläpitää kieltään ja kulttuuriaan. Saamen kielilaissa säädetään saamelaisten oikeudesta käyttää omaa kieltään tuomioistuimessa ja muussa viranomaisessa sekä julkisen vallan velvollisuuksista toteuttaa ja edistää saamelaisten kielellisiä oikeuksia. Saamelaisten kielelliset oikeudet keskittyvät pääosin Lapin läänin pohjoisosassa sijaitsevalle saamelaisten kotiseutualueelle, johon kuuluvat Enontekiön, Utsjoen ja Inarin kunnat sekä osa Sodankylän kunnasta. Saamen kielellä tarkoitetaan *pohjoissaamen*, *inarinsaamen* tai *koltansaamen* kieltä. Pohjoissaamea puhuu Suomessa arviolta 2000 henkilöä. Inarinsaamea ja koltansaamea puhuu kumpaakin noin 300 henkilöä. Kahta viimeksi mainittua puhutaan pääasiassa Inarin kunnan alueella, joka on Suomen ainoa nelikielinen kunta ⁹.

⁹ Saamelaiskäräjien internet-sivut Samediggi.fi 22.10.2013

Saamen kielialueet maantieteellisesti

Saamen kielilain 4 ja 12 §:n mukaan saamelaisella on oikeus aina omassa asiassaan tai asiassa, jossa häntä kuullaan, käyttää saamen kielilaissa tarkoitetussa viranomaisessa saamen kieltä tai valintansa mukaan myös suomea. Sama oikeus on saamelaisella saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolellakin valtion viranomaisissa silloin, kun nämä muutoksenhaku- viranomaisina käsittelevät kotiseutualueen viranomaisessa vireille tulleita asioita. Viranomainen ei saa rajoittaa tai kieltäytyä toteuttamasta saamen kielilaissa säänneltyjä kielellisiä oikeuksia sillä perusteella, että saamelainen osaa myös muuta kieltä, kuten suomea tai ruotsia.

Saamen kielilain 13 §:ssä säädetään, että saamelaiselle asianosaiselle on pyynnöstä annettava haastehakemus, tuomio, päätös, pöytäkirja tai muu asiakirja saamen kielellä siltä osin kuin asia koskee hänen oikeuttaan, etuaan tai velvollisuuttaan, paitsi jos kysymyksessä on asian ratkaisuun ilmeisesti vaikuttamaton asiakirja.

Saamen kielilain 8 §:n mukaan viranomaisten on yleisölle suunnatussa tiedottamisessa käytettävä saamen kieltä. Viranomaisten ilmoitukset, kuulutukset ja julkapanot sekä yleisölle annettavat tiedotteet sekä opasteet ja yleisön käytettäväksi tarkoitetut lomakkeet täyttöohjeineen on saamelaisten kotiseutualueella laadittava ja annettava myös saamen kielellä.

Saamenkielisten poliisipalvelujen toteutumisen tilanne

Kielellisten poliisipalvelujen toteutumisen kyselytutkimuksen mukaan saamenkielistä palvelua toivovista vastaajista lähes kaksi kolmannesta on kokenut, että saamenkielistä palvelua ei ole saatavilla poliisin kanssa asioitaessa tai käytettäessä poliisin palveluja. Saamenkielisen palvelun saatavuudessa

suurimmat haasteet suhteessa kysyntään tutkimuksen perusteella ovat poliisin valvonta- ja hälytystoiminnassa (poliisipartioinnissa) ja sähköisessä asiointissa. Koko saamenkielisen kysyntäalueen osalta saamenkielisen palvelun saatavuus oli vahvinta Utsjoen kunnassa ja heikointa Inarin kunnassa. Tutkimuksen perusteella saamenkielisen palvelun saatavuus poliisin kanssa asioidessa tai poliisin palveluja käytettäessä on tutkimuksen perusteella saamenkielisillä kysyntäalueilla varsin heikkoa.

Lapin poliisilaitoksella työskentelee tällä hetkellä neljä työntekijää (kolme poliisimiestä ja yksi toimistosihteeri), jotka voivat palvella asiakkaita saamen kielellä. Heidän kielitaitonsa riittää lomakkeiden täyttämiseen avustamiseen ja rangaistusvaatimuksen tiedoksiantoon. Äidinkieleltään saamenkielisiä ei ole lainkaan Lapin poliisilaitoksen palveluksessa. Esitutkintapöytäkirjat käännetään saamen kielelle Saamelaiskäräjien kautta. Poliisin käytännön kokemuksen mukaan tämä on varsin hidas ja kallis prosessi.

Vaaratiedotelaki (466/2012) tuli voimaan kesäkuussa 2013. Sen mukaan vaaratiedotteet on lähetettävä kolmella saamen kielellä, mikäli tiedote koskee saamen kielialuetta. Lapin aluehallintoviraston valmiustoimikunnan viestintäjaos on aloittanut loppuvuodesta 2012 valmistelut, joilla parannetaan Lapin alueen viranomaisten kykyä tuottaa riittävän nopeasti ja kieliasultaan laadukkaita vaaratiedotteita saameksi. Heinäkuussa 2013 on julkaistu vaaratiedoteoppaan saamenkielinen käännös, joka osaltaan auttaa saamenkielisten vaaratiedotteiden tuottamisessa. Opas on käännetty kaikille kolmelle suomessa käytetyille saamenkielelle. Jokainen vaaratiedotelaissa lueteltu viranomainen vastaa saamenkielisen vaaratiedotteen tuottamisesta.

Tällä hetkellä on valmistumassa liite vaaratiedoteoppaaseen, jossa on eri viranomaisten mallifraaseja käännettynä kolmelle saamen kielelle. Ylen Saame Radio on mukana siten, että he ovat velvoitettuja järjestämään 24/7 -periaatteella vaaratiedotteen lukemisen radiolähetyksessä. Vaaratiedotteiden lukeminen saamen kielellä radiossa ei onnistu toimituksen henkilöstöltä normaalisti muun vaaratiedotteen tapaan. Samoin vaaratiedotteiden laitto TekstiTV:n sivuille ei saamenkielen kirjainten erikoismerkkien vuoksi ole ylipäättään teknisesti mahdollista. YLE Saame ja Yleisradion kytkentäkeskus ovat sopineet erityisestä käytännöstä, jossa YLE Saamen hankkimat vapaaehtoiset päivystäjät ovat käytettävissä saamenkielisten vaaratiedotteiden lukemiseen ja välittämiseen. YLE:n kytkentäkeskuksella on mahdollisuus laittaa vaaratiedotteen saamenkielinen versio Yle Saamen verkkosivuille. Verkkosivuille tulevat uutiset ja viestit välittyvät myös sosiaalisen median järjestelmiin (Facebook ja Twitter), joilla on saamelaisalueella noin 1000 vastaanottajaa.

3 Työryhmän esittämät kehittämisehdotukset

Työryhmä on kattavasti asiaa selvitettyään ja siihen perehdyttyään harkinnut, että seuraavat toimenpiteet edistäisivät merkittävästi kielellisten poliisipalveluiden saatavuutta, ja ne ovat realistisesti ja kohtuudella toteutettavissa huomioiden muut poliisille laissa säädetyt tehtävät.

3.1 Poliisihallitusta koskevat kehittämistoimenpiteet

Toiminnan ja talouden suunnittelu, tulosohejaus ja vuosikertomus

Poliisihallitus sisällyttää kielellisten poliisipalvelujen toteutumisen varmistamisen poliisin toiminnan ja talouden suunnitteluun. Poliisihallitus varmistaa, että kielellisten poliisipalveluiden toteutuminen sisältyy Poliisihallituksen ja poliisiyksiköiden välisiin tulossopimuksiin sisäasiainministeriön ja Poliisihallituksen tulossopimuksessa tarkemmin edellytetyllä tavalla. Poliisihallitus arvioi vuosikertomuksessaan kielellisten oikeuksien toteutumista.

Poliisihallituksen kielellisten poliisipalveluiden vastuuhenkilön virka

Poliisihallitus luo kielellisten poliisipalveluiden kehittämistä, toteutumista ja jatkuvaa seurantaa varten viran, johon nimitettävä virkamies toimii kielellisten poliisipalveluiden vastuuhenkilönä. Kielellisten poliisipalveluiden vastuuhenkilö toimii yhteistyössä poliisiyksiköiden muodostaman kielellisten poliisipalveluiden kieliyhdyshenkilöverkoston kanssa. Viran työtehtävät edellyttävät vähintään hyvää ruotsinkielen taitoa.

Kansalliskielistrategiaan ja sen työvälineisiin sitoutuminen

Poliisihallitus lisää molempien kansalliskielten näkyvyyttä toiminnassaan soveltaen kansalliskielistrategian käytännön työvälineitä. Poliisihallitus ohjeistaa poliisiyksiköitä kansalliskielistrategian työvälineiden käyttöönottamisesta ja huomioimisesta soveltuvin osin.

Poliisin kieliain neuvottelukunta

Poliisihallituksessa aloittaa toimintansa poliisin kieliain neuvottelukunta, jota johtaa poliisiylijohtaja. Neuvottelukunnan asiantuntijasihteerinä toimii kielellisten poliisipalveluiden vastuuhenkilö. Neuvottelukuntaan kutsutaan poliisiyksiköiden kieliyhdyshenkilöverkosto sekä asiantuntijoita kansalliskielten, saamen kielten ja viittomakielten osalta. Neuvottelukunta kokoontuu Poliisihallituksen kutsusta.

Johto- ja tilannekeskukset

Poliisin johtokeskusten ja tilannekeskusten käytössä oleva kielitaito tulee varmistaa, koska johtokeskusten ja tilannekeskusten tehtävänä on muun muassa vaaratiedotteiden antaminen molemmilla kansalliskielillä. Johtokeskuksen ja tilannekeskuksen tehtävänä voi laajemmissa tapahtumissa olla ulkoisesta viestinnästä ja tiedottamisesta huolehtiminen eri kielillä myös yhdessä viestinnän valmiustoiminnon kanssa.

Saamenkieliset lomakkeet

Poliisin lomakkeita ei ole saatavissa saamen kielillä lainkaan. Poliisihallituksen lomaketyöryhmä varmistaa viipymättä yleisimpien poliisin lomakkeiden kääntämisen saamen kielille.

Koulutustehtävät poliisin palkkausjärjestelmässä (luentopalkkio)

Sisäasiainministeriön on 13.1.2011 antanut määräyksen (SMDno/2010/2013) luentopalkkioiden ja vastaavien maksamisesta hallinnonalan virastoissa ja laitoksissa. Sisäasiainministeriön määräyksen mukaan hallinnonalan henkilökunnan toimiessa luennoitsijana, kouluttajana tai vastaavana oman hallinnonalan järjestämissä tilaisuuksissa esimerkiksi oppilaitoksissa tai virastoissa, näiden ei tule maksaa erillisiä luentopalkkioita.

Poliisihallitus on 12.12.2011 antanut poliisihallintoa koskevan tarkentavan ohjeen luentopalkkioista poliisihallinnossa (2020/2011/3580). Poliisihallituksen ohjeistus on linjauksiltaan perustunut sisäasiainministeriön määräykseen ja myös sen mukaan erillisiä luentopalkkioita ei tule maksaa.

Poliisihallitus on 13.5.2013 antanut poliisihallintoa koskevan ohjeen koulutustehtävistä poliisin palkkausjärjestelmässä (2020/2013/2100), jonka mukaan päällystötehtävissä tai ylimmissä johtotehtävissä (15-sarja, viraston päälliköt tai vastaavat johtotehtävät) koulutustehtävät kuuluvat lähtökohtaisesti aina virkavelvollisuuksiin, eikä niitä oteta huomioon erillisinä vaativuustekijöinä tehtävän vaativuutta arvioitaessa. Kouluttajalisän maksaminen vaatii aina perustellun syyn, ja tulee kyseeseen ainoastaan poikkeustilanteissa. On havaittu, että on vaikea saada kouluttajia vaativiin kielellisiin koulutustapahtumiin, koska luentopalkkiota ei makseta. Luentopalkkioiden palauttaminen edesauttaisi kielellisten poliisipalvelujen saatavuutta.

3.2 Poliisiyksiköitä koskevat kehittämistoimenpiteet

Poliisiyksiköiden kielyhdyshenkilöverkosto

Uuden organisaatorakenteen myötä perustetaan poliisiyksiköiden kielyhdyshenkilöverkosto, ja opastetaan sitä tehtävänsä, muun muassa tämän loppuraportin johtopäätösten avulla. Pääpaino poliisin verkostolla on kansalliskielten suomen ja ruotsin, saamen kielen sekä viittomakielten asioilla. Tulossopimuksessa edellytetty alueellisten yksiköiden toiminnan arviointi ja kehittäminen kytketään osaksi verkoston tehtäviä.

Keskitettyt ruotsinkieliset poliisipalvelut -toiminto

Pohjanmaan poliisilaitokseen Vaasan pääpoliisiasemalle perustetaan ruotsinkielisten poliisipalveluiden keskittämisen- ja tukitoiminto. Tämä keskittämistoiminto palvelee kaikkia poliisiyksiköitä ruotsinkielisten asioiden osalta. Toiminto varmistaa ruotsinkielisten poliisipalveluiden saatavuutta ja ylläpitää niiden saatavuuden tilannekuvaa ja kehittää sidosryhmäyhteistyötä yhteistyössä Poliisihallituksen kanssa. Lisäksi mahdollisuuksien mukaan toiminto ja siitä vastaava henkilö antaa suosituksia oikeasta kielestä, antaa kielikoulutusta sekä resurssien puitteissa suorittaa käännöstöitä. Minimiresurssi on päätoiminen korkeakoulutasoisen koulutuksen saanut kaksikielinen henkilö.

Alueellisten yksiköiden tehtävien toteuttaminen

Aikaisemmin toteutettuun poliisin hallintorakenneuudistukseen (PORA I) liittyen kihlakuntien poliisilaitosten toimialueista annetulla valtioneuvoston asetuksella (15.11.2007) on muodostettu neljä kielilain 6 §:n 2 momentin mukaista alueellista yksikköä:

- Länsi-Uudenmaan kihlakunnan poliisilaitoksessa on alueellinen yksikkö, jonka toimialueena on Raaseporin kihlakunta.
- Keski-Pohjanmaan ja Pietarsaaren kihlakunnan poliisilaitoksessa on alueellinen yksikkö, jonka toimialueena on Pietarsaaren kihlakunta.
- Pohjanmaan kihlakunnan poliisilaitoksessa on alueellinen yksikkö, jonka toimialueena ovat Mustasaaren ja Närpiön kihlakunnat.
- Varsinais-Suomen kihlakunnan poliisilaitoksessa on alueellinen yksikkö, jonka toimialueena on Turunmaan kihlakunta.

Alueelliset yksiköt on muodostettu nykyisistä kaksikielisistä enemmistöltään ruotsinkielisistä kihlakunnista. Niiden kielellinen asema (kaksikielinen ruotsinkielisen enemmistöinen) ja työkieli (ruotsi) säilyvät näin ollen nykyisellään.

Näihin poliisilaitoksen alueellisissa yksiköissä on nimetty päällystötasoinen esimies. Alueellisilla yksiköillä on lähtökohtaisesti vastuu alueensa peruspoliisitoiminnan toteuttamisesta siten, että erityisesti ruotsinkieliset poliisipalvelut turvataan. Alueellisten yksiköiden esimiehille on annettu vastuita koko poliisilaitoksen ruotsinkielisten palvelujen kehittämisessä.

Poliisiyksiköiden tulee kytkeä kielilain 6 §:n 2 momentin poliisin alueelliset yksiköt poliisiyksikön sisäisessä ohjesäännössä ja työjärjestyksessä tarkemmin mainituilla tavoilla toteuttamaan niille poliisitoiminnan toteuttamiseen ja ruotsinkielisten poliisipalveluiden turvaamiseen jo aiemmin osoitettua tehtävää. Poliisiyksiköt voivat direktiovaltansa nojalla vastuuttaa alueelliset yksiköt turvaamaan ruotsinkielisiä poliisipalveluita muun muassa antamalla käännöspalveluita tai muita kielellisten poliisipalveluiden toteutumista edistäviä palveluja.

Keskitettyt saamenkieliset poliisipalvelut -toiminto ja tulkkauspalvelujen kehittäminen

Lapin poliisilaitokseen perustetaan saamenkielisten poliisipalveluiden keskittämis- ja tukitoiminto. Tämä keskittämistoiminto palvelee kaikkia poliisiyksiköitä saamenkielisten asioiden osalta. Toiminto varmistaa saamenkielisten poliisipalveluiden saatavuutta, ylläpitää niiden saatavuuden tilannekuvaa ja kehittää sidosryhmäyhteistyötä yhteistyössä Poliisihallituksen kanssa. Toiminto voisi olla yhteinen Rajavartiolaitoksen ja Tullin kanssa.

Saamen kielten tulkkauspalveluiden kehittämisen osalta saamenkielisten poliisipalveluiden varmistamiseksi valtion kustantamien tulkkien määrää tulee lisätä esimerkiksi Saamelaiskäräjien yhteyteen. Lisäksi tulkkaus- ja käännöspalveluihin tulee harkita erillisen määrärahan varaamista.

Työhönotto ja kielitaito työssä

Virkamiesten kielitaitoa kohennetaan korostamalla kansalliskielten tosiasiallisen taidon merkitystä työhönotossa, ja huolehtimalla kielitaidon ylläpidosta kohdentamalla resursseja kielikoulutukseen, sillä kielitaito on osa työtehtäviin liittyvää ammattitaitoa.

Tehtäväkierto ja työvuorosuunnittelu

Poliisiyksiköiden tulee mahdollistaa tehtäväkierto myös kielitaidon kehittämisen välineenä. Työvuoro- ja partiosuunnittelussa tulee mahdollisuuksien mukaan huomioida virkamiesten todellisen kielitaidon taso ja kansalaisten perusoikeuksien toteutuminen.

Kielellisten poliisipalveluiden tilannekuvan ylläpitäminen

Poliisiyksiköiden tulee ylläpitää kielellisten poliisipalveluiden toteutumisen tilannekuvaa seuraamalla ylimpien laillisuusvalvojen ratkaisukäytäntöä sekä miten tiedostusvälineissä sekä sosiaalisessa mediassa käsitellään ja arvioidaan poliisin kielellisten palveluiden toteutumista ruotsin ja saamen kielellä.¹⁰

Poliisiyksiköiden raportointivelvollisuudet

- Poliisiyksiköiden tulee vuosittain seurata kielellisten poliisipalveluiden toteumista, josta raportoidaan Poliisihallitukselle.
- Poliisiyksiköiden tulee kerätä ja tilastoida saamastaan asiakaspalautteesta ja laillisuusvalvonta-aineistosta asiat, jotka koskevat kielellisten oikeuksien toteutumista. Nämä asiat raportoidaan vuosittain Poliisihallitukselle.
- Poliisiyksiköiden tulee valtakunnallisten teemavalvontojen yhteydessä kerätä kielellisiä oikeuksia koskevaa asiakaspalautetta poliisin valvonnan kohteina olevilta henkilöiltä.

3.3 Poliisiammattikorkeakoulua koskevat kehittämistoimenpiteet

Koulutukseen ottaminen

Poliisikoulutukseen hakeutuvien ruotsinkielisten ja saamenkielisten hakijoiden määrää on pyrittävä kasvattamaan lisäämällä opiskelijarekrytoinnin kohdennettua mainintaa esimerkiksi kyseisten alueiden peruskouluissa ja lukioissa sekä ruotsinkielisissä varuskunnissa.

Työharjoittelu ja kenttäjakso kaksikielisessä poliisiyksikössä

Poliisin perustutkinnon työharjoittelujakson sekä kenttätyöjakson toteutuksen suunnittelussa on huomioitava opiskelijoiden kielitaidon kehittäminen ja poliisin kielellisten palvelujen kehittämisen näkökulma.

Kieliopintojen määrät poliisikoulutuksessa

Poliisin perustutkinto-opetukseen sisältyy nykyisin 81 tuntia ruotsin kielen opetusta. Alipäällystötutkintoon ei sisälly ruotsin kielen opetusta. Päällystötutkintoon sisältyy 3 opintopistettä ruotsin opetusta sekä lisäksi valmentavat opinnot niille, jotka eivät läpäise lähtötasotestiä riittävällä tasolla.

¹⁰ EOA:n kertomuksessa vuodelta 2012 on koottu kieliasioita koskeva ratkaisukäytäntö sivulta 303 alkaen.

Poliisikoulutuksen tutkintorakenne uudistuu vuonna 2014. Poliisin perustutkintokoulutuksesta tulee ammattikorkeakoulutasoinen, eli jatkossa kaikki uudet poliisit suorittavat ammattikorkeakoulututkinnon. Tutkintorakennetta uudistettaessa opetussuunnitelmat rakennetaan uudelleen ja tässä yhteydessä on kieliopintojen määrää tarkasteltava suhteessa poliisivirkoihin säädettyihin kielitaitovaatimuksiin sekä poliisin kielellisten palvelujen kehittämiseen kansalaisen perusoikeuksien näkökulmasta.

Täydennyskoulutuksen järjestäminen

Poliisiammattikorkeakoulussa tarjottavaan täydennyskoulutukseen on lisättävä kieliopintoja, joiden toteutuksessa tulee huomioida monimuoto-opetus ja verkko-opiskelu.

Kielitutkintojen vastaanottaminen

Poliisiammattikorkeakoulun mahdollisuudet kielitutkinnon järjestämiseen tai mahdollistamiseen poliisihallinnon henkilöstölle tulee selvittää Poliisihallituksen, Poliisiammattikorkeakoulun ja Opetushallituksen yhteistyönä.

3.4 Poliisin viestintää koskevat kehittämistoimenpiteet

Poliisin tiedotteet ja kotisivujen sisältö

Poliisihallituksen viestintä yhteistyössä Poliisihallituksen kielellisten asioiden vastuuhenkilön ja poliisiyksiköiden muodostaman kielellisten poliisipalveluiden yhdysverkoston kanssa varmistaa, että poliisin tiedotteissa ja kotisivujen sisällössä noudatetaan kielilainsäädännön velvoitteita sekä kansalliskielistrategian suosituksia.

Poliisiyksiköt vastaavat osaltaan, että niiden tiedotteissa ja kotisivujen sisällössä noudatetaan kielilainsäädännön velvoitteita sekä kansalliskielistrategian suosituksia.

Kielellisten palvelujen saatavuutta edistävät videot poliisi.fi-sivustolle

Poliisihallituksen viestintä yhteistyössä Poliisihallituksen kielellisten asioiden vastuuhenkilön ja poliisiyksiköiden muodostaman kieliyhdyshenkilöverkoston kanssa täydentää poliisi.fi -internetsivuille kielellisten palvelujen saatavuutta merkittävästi edistävät videot kansalliskielillä, pohjoissaameksi sekä viittomakielisenä seuraavista aiheista:

- Passin hakeminen
- Henkilötodistuksen hakeminen
- Ampuma-aseen hankkimisluvan hakeminen
- Rikosilmoituksen tekeminen

3.5 Lopuksi

Poliisihallituksen ja työryhmän toimeksiannosta toteutettu palvelutasotutkimus ja KPMG Oy:n tutkimustulos antavat reaaliaikaista tietoa kielellisten poliisipalvelujen järjestämisen tueksi. Tutkimuksen tavoitteena on ollut saada analysoitua tietoa nykyisestä palvelutasosta. Lähitulevaisuuden kehittämistoimenpiteet on esitetty edellä käytännön ratkaisuehdotusten muodossa. Perehdyttyään asiaan työryhmä on todennut, että kielellisiin oikeuksiin on viime vuosina kiinnitetty myös poliisissa aikaisempaa enemmän huomiota. Kielellisten oikeuksien edistäminen on osa perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista, ja sitä pidetään poliisihallinnossa tärkeänä.

Tutkimustuloksen ja työryhmän johtopäätösten tarkempi analysointi ja hyödyntäminen ovat merkityksellisessä asemassa Poliisihallituksen kielellisten poliisipalveluiden vastuuhenkilön ja verkoston tulevaisuuden työssä, jossa kielellisten poliisipalveluiden saatavuutta tulee edelleen pyrkiä parantamaan. Ohjausasiakirjojen tärkeän merkityksen lisäksi kielelliset palvelut on huomioitava kaikilla hallinnon tasoilla siten, että strategisen tason suunnitelmat saavuttavat käytännön tason.

Työryhmä on keskittynyt toimeksiannon mukaisesti rajattuihin kieliryhmiin. Tulevaisuudessa kielellisten poliisipalvelujen kehittämistyössä kielellisten poliisipalvelujen edistämiseksi tulee huomioida myös poliisin kansainvälinen toiminta, muut vähemmistökielet sekä poliisin toiminnalliset tarpeet: itäliikkuvuuden lisääntyminen kasvattaa todennäköisesti myös venäjän kielitaidon tarvetta. Edellä esitetyt kielellisten poliisipalveluiden saatavuuden parantamiseen tähtäävät kehittämistoimenpiteet edellyttävät toteutuakseen riittäviä taloudellisia ja henkilöstöresursseja.

4 Lähteet

Oikeuskirjallisuus ja virallislähteet

Kansalliskielistrategia, valtioneuvoston periaatepäätös 4/2012

Sisäasiainministeriön ja Poliisihallituksen tulossopimus vuodelle 2013

Sisäasiainministeriön selvitys SMDnro/2013/111, päivätty 31.1.2013

Valtioneuvoston kertomus kielilainsäädännön soveltamisesta.
Oikeusministeriö 2013

Säädökset ja esityöt

Hallituksen esitys Eduskunnalle perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta HE 309/1993

Hallituksen esitys Eduskunnalle uudeksi kielilaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi HE 92/2002

Perustuslakivaliokunnan lausunto PeV 9/2002

Kielilaki (423/2003)

Laki julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta (424/2003)

Perustuslaki (731/1999)

Poliisin hallinnosta annettu asetus (286/2004)

Poliisikoulutuksesta annettu asetus (1032/2006)

Saamen kielilaki (1086/2003)

Vaaratiedotelaki (466/2012)

Valtioneuvoston asetus suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta valtionhallinnossa (481/2003)

Tutkimukset, raportit, selvitykset, tilastot

Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus vuodelta 2012, EOA 2012

Pääministeri Kataisen hallitusohjelma

Internet-sivut

Saamelaiskäräjien internet-sivut Samediggi.fi 22.10.2013

5 Liitteet

5.1 KPMG Oy: Kielellisten poliisipalvelujen toteutuminen 2013 loppuraportti

5.2 Kansalliskielistrategia ja työvälineet

ISSN-L: 1798-7121

ISSN (Painettu): 1798-7121

ISSN (Verkkojulkaisu) 2242-5640

ISBN (painettu): 978-952-491-533-5

ISBN (verkkojulkaisu): 978-952-491-534-2

Poliisihallituksen julkaisut verkossa: www.poliisihallitus.fi/julkaisut

Paino: Kopijyvä

Espoo 2013